

Skrobcki, Andrzej

Olsztyńska Poliklinika w latach 1945-1969

Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 1, 59-80

1971

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

OLSZTYŃSKA POLIKLINIKA W LATACH 1945-1969

Pierwszą placówką organizującej się służby zdrowia w Olsztynie, podówczas Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego, było otwarte na polecenie władz w końcu czerwca 1945 r. ambulatorium lekarskie w gmachu przy obecnej ul. Dąbrowszczaków 44. Jego założycielem i kierownikiem był dr Stanisław Totwen¹, który przybył do Olsztyna 18 maja 1945 r. Oprócz niego pracowali w ambulatorium: dr Jan Janowicz², kierownik Gabinetu Chirurgicznego oraz dr Marian Gimżewski³, lekarz chorób skórno-wenerycznych. O tym pierwszym okresie swej pracy pisał dr Totwen następująco: „Dnia 9 X 1945 r. został zwolniony ze służby ob. dr Gimżewski. Pozostałem znowu prawie sam, gdyż drugi lekarz, chirurg, dr Janowicz prowadzi swój dział i na internie się nie zna.

¹ Stanisław Totwen, ur. 29 IV 1896 w Petersburgu. Studiował w Wojskowej Akademii Medycznej, gdzie był m.in. uczniem słynnego fizjologa Iwana P. Pawłowa. Po powrocie do Polski w 1918 r. nostryfikował dyplom na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie i pracował w Szpitalu PKP na Wilczej Łapie. W 1927 r. zdobył doktorat po obronie rozprawy *Psicizna i jej zastosowanie*. W latach 1928—1939 był dyrektorem Szpitala Klimatycznego w Zakopanem. Należał do pionierów olsztyńskiej służby zdrowia, zorganizował ambulatorium WUBP w Olsztynie i stał na czele Polikliniki. Był także ordynatorem Pododdziału Laryngologicznego Szpitala WUBP i MSW. W 1958 r. przeszedł na emeryturę. Był odznaczony medalem X-lecia Polski Ludowej i odznaką Za wzorową pracę w Służbie Zdrowia. Zmarł 6 VIII 1962 r. w Olsztynie.

² Jan Janowicz, ur. 27 V 1893 r. w Gielacie, pow. szawelski, w ziemi kowieńskiej. Do szkół średnich uczęszczał w Smoleńsku i Szawlach, gdzie w 1913 r. otrzymał świadectwo dojrzałości. Studia lekarskie odbywał na Wydziale Medycznym Uniwersytetu w Dorpacie (Tartu — Estońska SRR). W czasie I wojny światowej walczył w szeregach armii rosyjskiej na froncie rumuńskim. 11 VII 1925 r. uzyskał dyplom doktora wszech nauk lekarskich na Uniwersytecie Warszawskim. Pracując do 1939 r. w Szpitalu PKP w Wilnie, uzupełniał wiedzę lekarską w Paryżu i Berlinie. W lutym 1945 r. przybył do Polski. Pracował najpierw w Szpitalu Kolejowym w Białymstoku, a od 1 VI 1945 r. w Olsztynie. Był ordynatorem Oddziału Chirurgicznego Szpitala WUBP od 8 IX 1945 do 30 IX 1956 r., a następnie konsultantem tego Szpitala. Był także wojewódzkim konsultantem do spraw chirurgii, wychowawcą wielu młodych chirurgów. Odznaczony Orderem Sztandaru Pracy II klasy, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym i Srebrnym Krzyżem Zasługi. Zmarł 12 I 1964 r. w Warszawie, pochowany w Olsztynie.

³ Marian Gimżewski, ur. 8 VIII 1871 r. w Petersburgu. Po ukończeniu gimnazjum w Wilnie, wstąpił na Wydział Przyrodniczy Uniwersytetu Petersburskiego. Studia lekarskie ukończył w Kijowie w 1900 r. Pracował m.in. jako nadetatowy asystent w klinice neurologicznej pod kierunkiem prof. Iwana P. Pawłowa w Petersburgu. W latach 1902—1918 był ordynatorem w Miejskim Szpitalu Alafurów-

Ja również nie jestem internistą, a specjalistą otolaryngologiem i muszę prowadzić całe Ambulatorium WUBP, Ambulatorium w więzieniu, oraz odwiedzać chorych na mieście. Ponieważ wykwalifikowanym internistą nie jestem, nie czuję się na siłach prowadzić pracę na dalszą metę. Dotychczas nie dało się zaangażować lekarzy do pracy w WUBP z powodu małej ilości tychże w Olsztynie”⁴.

Wkrótce podjęli pracę w Ambulatorium Józef Lenartowicz, Zygmunt Kanigowski, Alina Erdmanowa⁵, specjalista ginekolog, oraz Kazimierz Letki⁶, któremu powierzono kierownictwo Gabinetu Internistycznego. Chorych wymagających hospitalizacji kierowano do Szpitala Wojewódzkiego, zorganizowanego w końcu maja 1945 r., który wówczas był właściwie szpitalem dla zakaźnie chorych. Dla olsztyńskiej służby zdrowia nastąpił trudny okres. Działania wojenne nie oszczędziły regionu Warmii i Mazur. Długotrwałe walki w 1945 r. przyniosły dotkliwe straty, zwłaszcza północnym powiatom dzisiejszego województwa olsztyńskiego. Wśród miejscowej i napływowej ludności szerzyły się groźne choroby zakaźne, których zasięg potęgowały masowy ruch ludności, niedostateczna akcja zapobiegawcza i braki w kadrze pracowników służby zdrowia, przede wszystkim lekarzy. Wystarczy dodać, że w 1946 r. zanotowano 6382 przypadki duru brzuszego, a liczba zachorowań na 10 000 mieszkańców, czyli wskaźnik zapadalności wyniósł 202,04 i był największy w kraju. Szerzyły się epidemie duru plamistego, chorób wenerycznych i świerzbu. Nie należały do rzadkości zimnica, jaglica, błonica, nagminne zapalenie opon mózgowych⁷. O dramatycznej podówczas sytuacji świadczy sprawo-

skim i lekarzem wenerologiem Zakładów Pułkowskich. W 1918 r. przyjechał do Polski i pracował do chwili przejścia na emeryturę (1936) jako lekarz rejonowy w Wileńskiej Dyrekcji PKP. W latach II wojny światowej praktykował na Wileńszczyźnie. Do Olsztyna przybył 13 IX 1945 r. i podjął pracę w Centralnym Ośrodku Zdrowia. Od 22 II 1946 r. do 30 XI 1955 r. był lekarzem ambulatorium WUBP, następnie ordynatorem Szpitala WUBP. Odznaczony medalem „X-lecia Polski Ludowej”, zmarł w 1961 r. w Warszawie.

⁴ Archiwum Szpitala KW MO, raport p.o. naczelnego lekarza WUBP do kierownika WUBP w Olsztynie, ob. kpt. Palki z dnia 26 X 1945 r.

⁵ Alina Erdmanowa z domu Konoplańska, ur. 25 IX 1894 r. w wsi Komarów na Wileńszczyźnie. Po ukończeniu z odznaczeniem szkół średnich w Wilnie, podjęła studia na Wydziale Medycznym Uniwersytetu Moskiewskiego. Dyplom lekarski uzyskała 21 VI 1917 r. i rozpoczęła praktykę w Bobrujsku, następnie w Bacewiczach. W 1920 r. pracowała w Szpitalu Wojskowym na Antokolu w Wilnie. Po otwarciu klinik uniwersyteckich otrzymała stanowisko starszego asystenta, pracując pod kierunkiem profesorów Brudzińskiego i Jakowickiego. Była lekarzem w Przychodni Lekarzy Specjalistów, w Klinice przy Alei Róż i w Szpitalu Miejskim św. Jakuba w Wilnie. Jesienią 1945 r. przybyła do Olsztyna. Zorganizowała Oddziały Ginekologiczno-Położnicze w Szpitalach WUBP i PKP, pełniąc obowiązki ordynatora. 31 V 1957 r. złożyła rezygnację z pracy w Poliklinice, pracując w tej placówce od 14 V 1946 r. Odznaczona Srebrnym (1951) i Złotym (1959) Krzyżem Zasługi. Zmarła 16 III 1959 r. w Olsztynie.

⁶ Kazimierz Letki, urodził się w Lwowie 23 IV 1913 r. Po ukończeniu gimnazjum w 1932 r. wstąpił na Wydział Lekarski Uniwersytetu Jana Kazimierza, a po odbyciu studiów, pracował w Lwowie. 15 IX 1944 r. powołany do szeregów I Armii Wojska Polskiego. W marcu 1946 r. skierowany na stanowisko kierownika Laboratorium do Wojskowego Szpitala Garnizonowego w Olsztynie. Pracował również jako internista i kierownik Pracowni Analitycznej w Szpitalu WUBP od 4 IV 1946 do 31 XII 1954 r.

⁷ S. Flis i A. Skrobacki, *Służba Zdrowia* (województwa olsztyńskiego w latach 1945—1965), *Rocznik Olsztyński*, 1966, t. 6, ss. 321 i 339.

zdanie Pełnomocnika Rządu RP na Okręg Mazurski płk dra Jakuba Prawina do władz zwierzchnich z 13 sierpnia 1945 r.: „Niedożywianie sprzyja szerzeniu się epidemii wśród osadników; tyfus brzuszny, świerzb, choroby weneryczne, występują nagminnie. Śmiertelność wśród dzieci jest wielka, wobec zupełnego braku pomocy lekarskiej i środków leczniczych. Byłoby wskazane przysłać na zagrożone epidemią tereny lotne ekipy PCK lub Nadzwyczajną Komisję do Walki z Epidemiami”⁸. Dalej czytamy ponownie: „Niedostateczne odżywianie ludności powoduje szerzenie się chorób zakaźnych i wysoką śmiertelność, tak np. w powiecie olsztyńskim było w grudniu (1945 r.) 185 chorych na tyfus brzuszny, w tym 33 zgony, na świerzb 1950 chorych, we wsi Wangritten⁹, pow. bartoszycki, tyfus objął wszystkich mieszkańców tej wsi, a jedyny lekarz w powiecie dr Foetke zmarł w ub. miesiącu na tyfus”.

Spis pracowników Polikliniki WUBP sporządzony na 29 stycznia 1946 roku obejmował 16 nazwisk. Oto one: Stanisław Totwen, otolaryngolog, pełniący obowiązki dyrektora Polikliniki, Zygmunt Kanigowski, neurolog, Jan Janowicz, chirurg-urológ, Józef Lenartowicz, chirurg, Alina Erdmanowa, ginekolog, Justyna Światło, starsza siostra Polikliniki, Zofia Rogińska, siostra chirurgiczna, pielęgniarki Janina Ziółkiewicz¹⁰ i Janina Markunowicz, położna Helena Potopowicz, sanitariuszki: Stanisława Bałbatum, Władysława Markunowicz, Jadwiga Kopania i Kazimiera Wolna, administrator Polikliniki Jan Kozłowski oraz rejestrator Antoni Sikorski. W dniu 29 stycznia 1946 r. obowiązki naczelnika Wydziału Zdrowia WUBP przekazał Marian Borusewicz porucznikowi służby zdrowia Julianowi Alterowi. Przejął on również inventarz, instrumenty lekarskie oraz leki. Sprzęt lekarski obejmował 26 pozycji, instrumenty 56, w tym 6 strzykawek, 3 skalpele, 40 igieł do strzykawek, 300 igieł chirurgicznych itd. Leki i materiały opatrunkowe obejmowały 237 pozycji spisu¹¹.

Pod koniec 1945 r. sprawa znalezienia budynku wyłączone dla potrzeb służby zdrowia WUBP stała się bardzo pilna. Wybór padł na dwupiętrowy budynek przy ul. Jagiellońskiej 73. O postępie prac przy adaptacji budynku na Poliklinikę WUBP pisał dr Totwen w ten sposób:

„Sprawa Polikliniki postępuje bardzo powoli naprzód. Przetarg odbył się dnia 25 X 1945 r. na częściowy remont, a gmach przyznany pod Poliklinikę wymaga moim zdaniem, gruntownego remontu, a więc krycia dachu, remontu centralnego ogrzewania, remontu wodociągów i kanalizacji, ułożenia na nowo podłogi w kilku izbach, remontu instalacji elektrycznej i uzupełnienia dużych braków, przeprowadzenia robót stolarskich. Kosztorys przyjęty wynosi 587 000 zł”¹².

Jesienią 1946 r. Poliklinika WUBP rozpoczęła działalność na nowym miejscu. Pierwsze i drugie piętro budynku przeznaczono na oddziały szpitalne, na parterze rozmieszczono gabinety polikliniczne i kuchnię dla przyszłego szpitala, w suterenie znalazły się pomieszczenia dla magazy-

⁸ Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Olsztynie (WAPO) II 91-Dz. I.-12. Sprawozdania sytuacyjne dla władz centralnych za lata 1945—1948.

⁹ Węgoryty, gm. Galiny, pow. bartoszycki.

¹⁰ Pracuje aktualnie w Szpitalu KW MO w Olsztynie.

¹¹ Archiwum Szpitala KW MO w Olsztynie. Akt zdawczy i odbiorczy inventarza Wydziału Zdrowia WUBP w Olsztynie z 29 I 1946 r.

¹² Archiwum Szpitala KW MO w Olsztynie. Raport p.o. naczelnego lekarza WUBP.

nów, pralni, autoklawu i składnicy sanitarnej. Jako pierwsze podjęty działalność gabinetu specjalistyczne: Chirurgiczny, Internistyczny, Ginekologiczny, Skórno-Wenerologiczny, Laryngologiczny i Neurologiczny. Otwarto także Gabinet Stomatologiczny, Pracownię Analityczną i Rentgenowską, Gabinet Fizyioterapeutyczny i Aptekę. Z usług Polikliniki korzystali pracownicy Urzędu Bezpieczeństwa, Milicji Obywatelskiej, Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Wojsk Ochrony Pogranicza, Służby Więziennej i członkowie ich rodzin. Wkrótce też otwarto 120-łóżkowy szpital.

Pierwszego pacjenta przyjęto do Oddziału Skórnego 24 października 1946 r. W tym samym prawie dniu rozpoczął pracę Oddział Wewnętrzny, a w dwa dni później — chirurgia. Oddział Chirurgiczny nie posiadał początkowo sali operacyjnej, toteż przyjmowano chorych tylko na leczenie zachowawcze, nie wymagające doraźnej interwencji lekarskiej. Ordynatorami nowo otwartych oddziałów szpitalnych byli lekarze: Marian Gimzewski, Stanisław Kubczak¹³ oraz Jan Janowicz. Do końca 1946 r. Szpital przyjął 136 chorych. Pierwszą chorą z rozpoznaniem *phlegmona thoracis* skierowała do Oddziału Wewnętrznego A. Erdmanowa 5 listopada 1946 r. Pierwsza położnica przybyła do Szpitala 28 maja 1947 r. Była to matka dwóch chłopców, których poród, ze względu na skomplikowany przebieg i niezbędną pomoc chirurgiczną, odbył się pięć dni wcześniej w Szpitalu Wojewódzkim. Historia choroby tej pacjentki nosiła już liczbę 540. Oddział Położniczo-Ginekologiczny otwarto dopiero 15 października 1947 r. Ordynatorem została A. Erdmanowa. Szczupłą kadrę fachowych pracowników służby zdrowia uzupełnili lekarze: Piotr Szafarewicz, Stanisław Flis, Janina Wojskiewicz, Ludwika Stankiewicz, Waleria Łomakowska i inni. Przełożoną pielęgniarek została Zofia Rogińska. Pierwszym kierownikiem Apteki był mgr Witold Szutowicz¹⁴ (do 1 kwietnia 1952 r.), a kierownikiem Składnicy Sanitarnej mgr Stefan Grotowski. Po nim (marzec 1947 r.) objął to stanowisko mgr Zdzisław Niemkiewicz, który funkcję tę sprawuje nieprzerwanie aż do chwili obecnej.

¹³ Stanisław Kubczak urodził się 21 X 1894 r. w Ocieszynie, w woj. poznańskim. Ukończył gimnazjum w Inowrocławiu i wstąpił w 1913 r. na Wydział Lekarski Uniwersytetu w Lipsku, kontynuując studia w Gryfil i Berlinie. Dyplom lekarski uzyskał na Uniwersytecie Poznańskim w 1925 r. i rozpoczął praktykę lekarską w Międzychodzie n. Wartą. W latach okupacji praktykował w Grójcu pod Warszawą. W maju 1945 r. przybył do Olsztyna i objął ordynaturę Oddziału Zakaźnego w Szpitalu Mariackim, a następnie Oddziału Wewnętrznego. Od 9 XI 1946 r. był ordynatorem Oddziału Wewnętrznego Szpitala WUBP, a 15 III 1950 r. został naczelnikiem Wydziału Służby Zdrowia WUBP. Stanowisko to piastował do 30 IV 1955 r. Po dłuższej chorobie, objął funkcję przewodniczącego Komisji Lekarskiej, a w marcu 1959 r. odszedł w stopniu ppłka w stan spoczynku. Brał udział w powstaniu wielkopolskim, powstaniach śląskich i w kampanii wrześniowej. Odznaczony Złotym i Srebrnym Krzyżem Zasługi, Odznaką za Wzorową Pracę w Służbie Zdrowia, medalem X-lecia Polski Ludowej oraz Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł 17 XII 1960 r. w Olsztynie.

¹⁴ Witold Szutowicz urodził się 24 III 1878 r. w Cicinie, w pow. oszmiańskim. Szkołę średnią ukończył w Wilnie w 1895 r., a w 1903 r. otrzymał dyplom provizora farmacji na Uniwersytecie Dorpackim (Tartu — Estońska SRR). Pracował w aptekach w Grodnie, Wilnie, Wołożynie, Lidzie, Brasławiu i Głębokiem Wileńskim. Przed powrotem do Polski w 1946 r. pracował w aptece Mankowicza w Wilnie. Osiedlił się w Olsztynie i podjął pracę w Aptece Polikliniki WUBP, której był kierownikiem do 1 IV 1952 r. W służbie zdrowia resortu MBP i MSW pracował od 10 VIII 1946 do 30 IX 1959 r. Zmarł 5 XI 1964 r. w Olsztynie.

Przedstawiony 11 października 1946 r. plan etatów dla Wydziału Zdrowia WUBP w Olsztynie przewidywał zatrudnienie 60 osób, w tym: w kierownictwie Wydziału 7, w kierownictwie Polikliniki 10, lekarzy specjalistów proponowano zatrudnić 13 i 11 osób średniego personelu, dla Gabinetu Stomatologicznego przeznaczono 6 etatów, dla Gabinetu Rentgenowskiego 1 etat laboranta, Apteka miała zatrudnić 3 osoby, resztę stanowił personel pomocniczy (w tym 4 sanitariuszki). Plan przewidywał także zatrudnienie w powiatach po jednym lekarzu kontraktowym na 4 godziny pracy, pielęgniarkę i położną¹⁵. Mimo tak skromnie zakrojonego planu, nie udało się obsadzić wszystkich etatów i sprawa zatrudnienia fachowych pracowników służby zdrowia była nadal największą bolączką Polikliniki¹⁶. Jeszcze w połowie 1948 r. Wydział Zdrowia WUBP nie mógł zatrudnić okulisty i rentgenologa, gdyż nie było tego rodzaju specjalistów na całym terenie okręgu mazurskiego. Zdjęcia rentgenowskie wykonywał Szpital Garnizonowy, gdzie pracował tylko technik tej specjalności. Szpital WUBP nie posiadał pracowni protetycznej, a chorych kierowano do Centralnej Przychodni Stomatologicznej w Warszawie. Krew na odczyn Wassermanna wysyłało do Torunia lub Warszawy. Istniały trudności, z którymi borykały się wszystkie szpitale w tym czasie: w regularnej dostawie żywności, bielizny dla chorych, sprzętu sanitarnego i leków. Szpital dysponował tylko dwoma samochodami ciężarowymi, z których jeden wymagał codziennych remontów, a drugi kapitalnej naprawy. Przed tym jeszcze jedynym środkiem transportu była bryczka konna. Ogólny, dotkliwy brak środków przewozu sprawiał, że chorych przewożono do szpitali na wózkach ręcznych lub na saneczkach. Nieznane były prawie antybiotyki. O pomyślnym zastosowaniu po raz pierwszy w Olsztynie „cudownego” leku pod nazwą streptomycyny donosiło „Życie Olsztyńskie” 3 września 1947 r. „Dlaczego nasze szpitale nie posiadają tego leku, rzekomo „cudownego”? zapytywał nie przekonany do reszty autor notatki¹⁷.

Od października 1947 r. Wydział Zdrowia WUBP zaczął organizować pomoc lekarską w miastach powiatowych województwa i w podległych sobie pod względem fachowym jednostkach. Wydział Zdrowia WUBP sprawował wówczas nadzór fachowy nad szpitalem więziennym w Barczewie, dwoma izbami chorych w jednostce wojskowej KBW i Milicji Obywatelskiej, trzema więziennymi izbami chorych (w Olsztynie, Szczytnie i Bartoszycach) oraz nad 8 ambulatoriami lekarskimi przy powiatowych UBP (8 ambulatoriów było jeszcze w stadium organizacji).

Z dniem 1 kwietnia 1949 r. zwiększono etat łóżek szpitalnych do 200, ale faktycznie Szpital posiadał 140 łóżek¹⁸: W Oddziale Wewnętrznym 40 (wg etatu 60), Chirurgicznym 60 (60), Ginekologiczno-Położniczym 21 (30), Skórno-Wenerycznym 19 (30). Dla Oddziału Płucnego przewidywano 20 łóżek. Do pracy w Szpitalu i Poliklinice etaty przewidywały 230 osób (w tym 47 lekarzy), ale liczba zatrudnionego personelu wynosiła 96

¹⁵ Archiwum: Szpitala KW MO, pismo nr 1062/46/w.z. Projekt etatów Wydziału Zdrowia Województwa Olsztyńskiego.

¹⁶ Pod koniec 1946 r. pracowało w Olsztynie 39 lekarzy, a w całym województwie było ich zaledwie 84 (Życie Olsztyńskie, 1947, nr 10, s. 3).

¹⁷ Życie Olsztyńskie, 1947; nr 171, s. 3.

¹⁸ Archiwum Szpitala KW MO w Olsztynie. Akt zdawczo-odbiorczy Szpitala Polikliniki WUBP w Olsztynie.

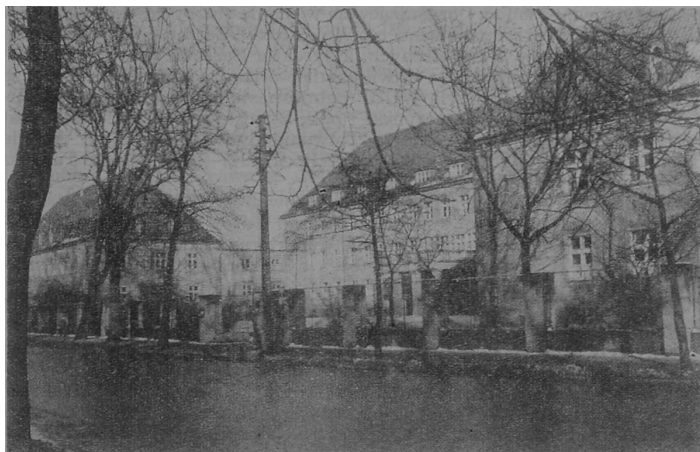

Ryc. 1. Budynek „starej” Polikliniki przy ul. Jagiellońskiej 73

Fot. A. Czelakowski

(21 lekarzy i pracowników z wyższym wykształceniem). Mimo bardzo trudnych warunków pracy (brak izby przyjęć, brak poczekalni dla dzieci chorych, ręczne pranie bielizny, brak suszarni bielizny) i słabego wyposażenia Szpitala w sprzęt diagnostyczno-leczniczy (Gabinet Fizykoterapii posiadał tylko kwarcówkę, lampę Solux i „jeden piecyk elektryczny do ogrzewania głowy”), w ciągu pierwszego półrocza 1949 r. leczono w szpitalu 2061 chorych, wykonano 150 dużych i 394 małych zabiegów operacyjnych, udzielono w poradni 20 719 porad. Suma wykonanych analiz lekarskich wyniosła 10 468, a badań rentgenowskich 2830. Były to osiągnięcia niemałe jak na ówczesne warunki, zwłaszcza jeśli się weźmie pod uwagę udział personelu Polikliniki w podejmowanych akcjach społecznych. Już wtedy lekarze i pielęgniarki wyjeżdżali dwa razy w miesiącu do odległych wsi niosąc pomoc lekarską i zaopatrując miejscową ludność w niezbędne leki.

Brak pomieszczeń dla Oddziału Skórnego i planowanego Oddziału Płucnego oraz dla magazynów i składnicy sanitarnej spowodował, że Poliklinikę wraz ze Szpitalem postanowiono przenieść do innego gmachu. W październiku 1950 r. otwarto Szpital i Poliklinikę WUBP w adaptowanym na ten cel budynku przy Al. Wojska Polskiego 37. Budynek ten zajmowała uprzednio Szkoła Podoficerska MO. Przeprowadzkę przyspieszył ówczesny wojewoda Mieczysław Moczar. Szpital posiadał początkowo 120 łóżek i następujące oddziały: Wewnętrzny, Chirurgiczny (z Pododdziałem Laryngologicznym), Ginekologiczno-Położniczy, Skórny i Płucny. W Poliklinice czynne były prawie wszystkie gabinety podstawowych specjalności lekarskich oraz Laboratorium Analityczne, Pracownia Rentgenowska, Gabinet Fizykoterapeutyczny i Apteka. Pod koniec

Ryc. 2. Szpital i Poliklinika KW MO w Olsztynie

Fot. A. Czelakowski

1951 r. zorganizowano Przychodnię Przeciwgruźliczą (Tomasz Malisz) oraz Okulistyczną (Stefan Buraczewski). Później otwarto jeszcze Poradnię Neurologiczną i Gabinet Zabiegowy.

Od tego czasu rozpoczął się nowy etap pracy Polikliniki i Szpitala WUBP. Zwiększyła się wkrótce liczba łóżek szpitalnych, rozszerzył się zakres pracy gabinetów specjalistycznych. Obsadzono wszystkie etaty w ambulatoriach PUBP i podległych Wydziałowi Zdrowia WUBP jednostkach, do których należały: Ambulatorium w Ośrodku Pracy Wychowawczej w Kamińsku, 10 ambulatoriów więziennych i Gabinet Lekarski przy Szkole Oficerskiej Straży Więziennej, żłobek WUBP w Olsztynie oraz 4 przedszkola (w Olsztynie, Iławie, Kętrzynie i Bartoszycach). Na terenie posesji szpitalnej wybudowano internat dla pielęgniarek (1952) oraz prosektorium (1954). Pod koniec 1954 r. pracowało już 37 pracowników z wyższym wykształceniem, 54 dyplomowane i młodsze pielęgniarki, 4 położne, 2 laborantki rentgenowskie i 2 laborantki analityczne, 38 sanitariuszek, 29 osób personelu pomocniczego, 16 pracowników administracji i innych. W sumie personel placówki liczył 185 osób.

Z chwilą uruchomienia 13 września 1956 r. 30-łóżkowego Oddziału Dziecięcego, którego ordynatorem został ppik Stefan Tyłło, w Szpitalu i Poliklinice WUBP pracowało już 250 osób (30 lekarzy, 3 lekarzy stomatologów i 5 farmaceutów). Personel średni przekroczył liczbę 80. Polepszyło się znacznie zaopatrzenie Szpitala w sprzęt diagnostyczny-terapeutyczny, wzmacniło się zaplecze gospodarcze. Roztoczono opiekę lekarską nad Ośrodkiem Wczasowym w Mierkach w pow. ostródzkim.

Po rozwiązaniu Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego w 1956 r.

nastąpiły również zmiany organizacyjne w pionie służby zdrowia. Wydział Zdrowia WUBP przemianowano na Wojewódzki Zarząd Służby Zdrowia Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, a dyrektor Zarządu został jednocześnie dyrektorem Szpitala. Do chwili zmian organizacyjnych kierownicze funkcje w Wydziale Zdrowia WUBP pełnili następujący lekarze: por. Julian Alter, mjr Roman Woszczyński i ppłk Stanisław Kubczak. Natomiast dyrektorami Szpitala po doktorze Totwieńce byli kolejno: ppłk Amelia Bronwald (obywatelka radziecka) od 1 lipca 1947—1955, ppłk Tadeusz Kołodziejczyk¹⁹ i ppłk Stefan Formella²⁰.

Kolejna reorganizacja pionu służby zdrowia MSW przyniosła placówce na początku 1969 r. nową nazwę: Zarząd Zdrowia Wojewódzkiej Komendy Milicji Obywatelskiej. Obecnie dyrektorem Zarządu jest płk Władysław Wysocki, a wieloletnim zastępcą dyrektora do spraw administracyjnych mjr Zdzisław Jaszczak.

Po zakończonej w 1958 r. reorganizacji lecznictwa, Szpital nie zmienił ogólnej liczby łóżek, a w Poliklinice czynnych było 10 gabinetów specjalistycznych wraz z Gabinetem Dentystycznym i Pracownią Protetyczną oraz Laboratorium Analityczne, Pracownia Rentgenowska, Gabinety Fizykoterapii i Zabiegowy. Pacjentom Polikliniki udzielano porad z zakresu interny, chirurgii, laryngologii, okulistyki, ginekologii, chorób skórno-wenerycznych, chorób dzieci. Czynna była także Poradnia Dziecka Zdrowego oraz Apteka i Składnica Sanitarna. Ambulatoriów Powiatowych MSW było 19. Ponadto Zarządowi Służby Zdrowia MSW podlegały pod względem fachowym Izby Chorych przy Oficerskiej Szkole MO w Szczytnie i w 3 jednostkach wojskowych. Pod koniec 1958 r. pracowało w Szpitalu i Poliklinice 258 osób.

Z upływem lat zmieniała się obsada personalna placówki, a stanowiska kierownicze obejmowali młodszy lekarze. Stosunkowo najwcześniej zmianie to nastąpiły w Oddziale Skórno-Wenerycznym. Na emeryturę odszedł ordynator Oddziału Marian Gimzowski, jeden z wielu pionierów olsztyń-

¹⁹ Tadeusz Kołodziejczyk urodził się 15 IV 1917 r. w Tambowie (ZSRR). Ukończył gimnazjum w Kaliszu i wstąpił na Wydział Lekarski Uniwersytetu Poznańskiego. Po odbyciu studiów rozpoczął praktykę w 2 Wojskowym Szpitalu Okręgowym w Chełmie Lubelskim. Tam zastał go wybuch II wojny światowej. W latach okupacji pracował w szpitalu w Starachowicach, niosąc czynną pomoc lekarską rannym żołnierzom oddziałów konspiracyjnych Kielecczyny. Od 22 V 1945 r. na stanowisku szefa służby zdrowia Samodzielnego Batalionu Operacyjnego wojsk KBW, działającego na terenie województw poznańskiego i olsztyńskiego. Od 11 XI 1947 r. w pionie służby zdrowia MBP, a następnie MSW, jako inspektor Wydziału Zdrowia WUBP, dyrektor Szpitala WUBP w Olsztynie i ordynator Oddziału Chirurgicznego tego szpitala. Odznaczony Złotym i Srebrnym Krzyżem Zasługi i innymi odznaczeniami. Zmarł 14 II 1966 r. w Warszawie, pochowany w Olsztynie.

²⁰ Stefan Formella urodził się 15 XII 1916 r. w Berlinie. Uczęszczał do gimnazjum w Kartuzach i Sarnach (na Wołyniu), gdzie otrzymał świadectwo dojrzałości. Studia lekarskie rozpoczął na Uniwersytecie im. Stefana Batorego w Wilnie, a dyplom lekarski otrzymał 17 XII 1946 r. na Uniwersytecie M. Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Walczył w szeregach II Armii Wojska Polskiego, a po zakończeniu działań wojennych brał udział w walkach z bandami UPA na Rzeszowszczyźnie. Od 2 I 1947 r. był naczelnym lekarzem KW MO w Olsztynie, a 15 II 1950 r. rozpoczął pracę jako neurolog w Szpitalu WUBP, pełniąc od 31 XII 1954 r. obowiązki naczelnika Wydziału Zdrowia WUBP, a od 1 IX 1955 r. dyrektora Wojewódzkiego Zarządu Służby Zdrowia MSW i dyrektora Szpitala. Z dniem 1 IV 1964 r. odszedł do pracy w Sanatorium MSW w Kudowie-Zdroju, a 15 VIII 1968 r. zwołał się w stopniu ppłka ze służby w resorcie MSW.

skiej służby zdrowia, który podjął pracę w resorcie MBP. Ordynaturę po nim pełniła (od 15 grudnia 1952 do 30 listopada 1956 r.) asystentka Oddziału Romana Jakubowska. Po niej funkcję tę przejął (od 1 grudnia 1956 do 30 września 1962 r.) Krystyna Neugebauer. Ze stanowiska ordynatora Oddziału Chirurgicznego ustąpił (30 września 1956 r.) Jan Janowicz, a Oddział prowadził aż do chwili śmierci (14 lutego 1966 r.) ppłk dr med. Tadeusz Kołodziejczyk. Dr J. Janowicz przejął z dniem 1 października 1956 r. obowiązki konsultanta chirurgicznego Szpitala.

Zmiany nastąpiły również w innych oddziałach. Ordynator Oddziału Ginekologiczno-Położniczego Alina Erdmanowa przeszła w 1957 r. na emeryturę, a obowiązki ordynatora objął na krótki okres czasu (od 1 czerwca 1957 do 31 grudnia 1959 r.) Henryk Makowski. Po nim ordynatorem został ppłk Henryk Wierzbicki²¹. Po przejściu na emeryturę ppłka Stanisława Totwena w 1958 r. kierownictwo Oddziału Laryngologicznego powierzono Aleksandrowi Kłębukowskiemu (od maja 1957 do 1 września 1958 r.). Pierwszy ordynator Oddziału Wewnętrznego, ppłk Stanisław Kubczak piastował swoje stanowisko do 1955 r. Na jego miejsce mianowano ordynatorem Janinę Chmielową²². Kierownikiem Laboratorium po Kazimierzu Letkim został ppłk Jan Veith²³, asystent Oddziału Wewnętrznego.

Lata sześćdziesiąte — to dalszy etap rozszerzania przez Poliklinikę zakresu pomocy lekarskiej w lecznictwie otwartym, a zwłaszcza zamkniętym. Należy to wiązać z przyjmowaniem do Szpitala znacznej liczby chorych z lecznictwa cywilnego. Pacjenci nieuprawnieni stanowili w 1969 r. 32,3% chorych. Wzrosła liczba pacjentów i zmienił się profil świadczo-

²¹ Henryk Wierzbicki urodził się 20 X 1915 r. w Bilezycach, w pow. myślenickim, w woj. krakowskim. W latach 1925—1933 uczęszczał do szkoły średniej w Wieliczce i rozpoczął studia lekarskie na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. W maju 1939 r. uzyskał absolutorium, a egzaminy dyplomowe złożył w 1942 r. Dyplom lekarza uzyskał we wrześniu 1945 r. Do 1948 r. pracował w Szpitalu Wojewódzkim we Wrocławiu. Powołany do wojska, odbywał służbę w pułkach KBW w Łodzi i Wrocławiu. W styczniu 1952 r. skierowany do pracy w Szpitalu WUBP w Olsztynie. Był asystentem Oddziału Ginekologiczno-Położniczego, a następnie od 1 I 1959 do 1 IX 1963 r. — ordynatorem. W 1963 r. przeniósł się na równorzędne stanowisko do Kielc. W stopniu ppłka zwolnił się z czynnej służby wojskowej w 1968 r.

²² Jadwiga Chmielowa urodziła się 15 I 1921 r. w Grójcu, w woj. warszawskim. Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcące ukończyła w Siedlcach w 1939 r. Od stycznia 1942 r. uczęszczała do Szkoły prof. Zaorskiego w Warszawie (Tajny Uniwersytet Warszawski), kończąc 3 lata studiów lekarskich. Od lipca 1944 r. do kwietnia 1945 r. pracowała w radzieckim szpitalu polowym. Studia lekarskie ukończyła na Uniwersytecie Poznańskim i 14 II 1947 r. otrzymała dyplom lekarza. Od 1 III 1947 r. do 30 VI 1948 r. była lekarzem i dyrektorem Szpitala Powiatowego w Braniewie, w woj. olsztyńskim, 1 VII 1948 r. podjęła pracę w Oddziale Wewnętrznym Szpitala WUBP w Olsztynie, obejmując od 1 I 1958 r. stanowisko ordynatora. 30 VI 1966 r. przeszła do pracy w lecznictwie cywilnym.

²³ Jan Veith urodził się 2 IV 1917 r. w Warszawie. Po złożeniu egzaminu dojrzałości w Gimnazjum Towarzystwa Szkoły Ziemi Mazowieckiej w Warszawie wstąpił na Wydział Lekarski Uniwersytetu Warszawskiego w 1936 r. Po wybuchu wojny kontynuował naukę (1942—1944) na Tajnym Uniwersytecie Warszawskim. Dyplom lekarza uzyskał na Uniwersytecie M. Curie-Skłodowskiej w Lublinie 14 IV 1946 r. Od 1 V 1946 r. pracował w Szpitalu Powiatowym i Ośrodku Zdrowia w Paśniku, woj. olsztyńskie. Był także lekarzem Ambulatorium PUBP, a od 1 I 1950 r. rozpoczął pracę w Szpitalu WUBP w Olsztynie. Pracował do 30 IX 1962 r. jako internista i kierownik Laboratorium Szpitala. Przeniósł się na równorzędne stanowisko do Łodzi, a 20 I 1966 r. zwolnił się ze służby w organach MSW w stopniu ppłka.

nych usług, szczególnie w oddziałach zabiegowych. Przypadki chorobowe stały się bardziej zróżnicowane, a diagnostyka ich trudniejsza²⁴. Poniższe tabele ilustrują dostatecznie liczbę świadczeń lekarskich placówki w ciągu ostatnich kilku lat.

TABELA 1
Liczba badań rentgenowskich i analitycznych wykonanych w Szpitalu MSW w latach 1964—1969

Rok	Liczba badań rentgenowskich ogółem	Liczba badań rentgenowskich na 1 chorego w szpitalu	Liczba badań rtg. na 1 chorego w szpitalach cywilnych Olsztyńskiego	Liczba badań analitycznych ogółem	Liczba badań anal. na 1 chorego w szpitalu	Liczba badań anal. na 1 chorego w szpitalach cywilnych Olsztyńskiego
1964	16628	2,1	0,9	35119	6,9	3,5
1965	17568	2,2	1,4	36831	7,2	3,5
1966	16559	2,0	1,1	42463	8,5	4,1
1967	13840	1,3	1,1	46962	8,2	4,7
1968	21593	2,7	1,4	45216	8,3	5,6
1969	21319	2,7	1,3	47062	9,3	7,4

TABELA 2
Liczba zabiegów fizykoterapeutycznych i badań elektrokardiograficznych serca wykonanych w latach 1964—1969

Rok	Zabiegi fizykoterapeutyczne	Badania ekg serca
1964	11739	1040
1965	9585	1324
1966	10745	1223
1967	9808	1447
1968	8848	3046
1969	9577	2182

Rozwój szpitala i potrzeba stałego nadążania za postępem wiedzy przez utrzymywanie bezpośrednich kontaktów z klinikami akademickimi stały się przyczyną powołania przy szpitalu stanowisk konsultantów naukowych. Konsultantem Oddziału Chirurgicznego po doktorze J. Janowiczu był prof. dr med. Tadeusz Jankowski z Białegostoku. Po nim objął tę funkcję doc. dr med. Stanisław Świca z Kliniki Chirurgicznej AM w Gdańsku. Wieloletnim konsultantem szpitala z zakresu interny był prof. dr Marian Tulczyński z Warszawy. Obecnie sprawuje tę funkcję doc. dr med. Witold Tymiński z Kliniki Chorób Wewnętrznych AM w Gdańsku. Konsultantem lekarzy pediatrów jest doc. dr med. Czesław Zychowicz; przed nim przez wiele lat konsultantem Oddziału Dziecięcego

²⁴ Świadczy o tym zestawienie niektórych zabiegów operacyjnych wykonanych w oddziale chirurgicznym szpitala w 1954 r. i piętnaście lat później. Wykonano:

	w 1954 r.	w 1969 r.
operacji na drogach żółciowych	10	45
resekcji żołądka	3	21
operacji przepuklin	40	55
operacji tarczycy	1	13
operacji żyłaków kończyn dolnych	12	46

TABELA 3

Praca Pogotowia i Gabinetu Zabiegowego

Rok	Liczba wzyt domowych	Liczba porad ambulatoryjnych	Liczba zabiegów w ambulatorium	Liczba zabiegów w domu chorego
1964	1772	640	11 100	7 238
1965	1408	739	6 661	3 892
1966	1380	875	6 326	3 687
1967	1770	967	12 773	12 773
1968	1380	993	8 894	3 328
1969	1626	883	6 466	2 014

TABELA 4

Liczba zwerbowanych wśród pracowników MSW honorowych i rodzinnych dawców krwi oraz ilość uzyskanej krwi

Rok	Liczba zwerbowanych dawców krwi	Ilość uzyskanej krwi w ml
1964	80	15180
1965	363	71120
1966	491	117060
1967	921	193580
1968	932	199240
1969	1233	259900

był dr Edward Mróz. Konsultanci są doradcami ordynatorów w sprawach diagnostyki i terapii, przygotowują młodych lekarzy do egzaminów specjalizacyjnych, biorą udział w posiedzeniach naukowych itp.

Na terenie Polikliniki znajdują się dwie poradnie dla członków rodzin pracowników wojskowych Ministerstwa Obrony Narodowej: Poradnia Dziecięca i Poradnia dla Kobiet. Do pomocy w pracy Wojskowy Szpital Garnizonowy w Olsztynie desygnował 2 lekarzy i 2 pielęgniarki.

Rok 1969 zamyka prawie dwudziestopięcioletnią działalność tej zasłużonej na terenie Olsztyńskiego placówki służby zdrowia, zwanej potocznie „Polikliniką”. Należy ona do bardzo nielicznej grupy szpitali, które od samego początku istnienia łączą w sobie ideę zespolonego leczenia otwartego i zamkniętego, szpitala i poradni. W chwili obecnej Szpital KW MO posiada sześć oddziałów: Wewnętrzny (mjr Zenon Szczygłowski)*, Chirurgiczny (ppłk Eugeniusz Parys), Ginekologiczno-Położniczy z Pododdziałem Noworodków (ppłk Józef Nowicki), Dziecięcy (ppłk Stefan Tyll), Laryngologiczny (kpt. Zbigniew Frenszkowski), Skórny (mjr Jan Baranowski).

Oddział Laryngologiczny usamodzielniał się 1 stycznia 1966 r. Do tej pory istniał tylko jako Pododdział przy Oddziale Chirurgicznym. Oddział Laryngologiczny powstał na miejscu Oddziału Płucnego, który na pole-

W sumie oddział chirurgiczny wykonał w 1954 r. 493 dużych i małych zabiegów. W 1969 r., prawie przy tej samej obsadzie personalnej — 1095. Należy jeszcze dodać, że w 1969 r. przeprowadzono wiele trudnych zabiegów chirurgicznych, jak np. vagotomii z pyloroplastyką lub operacji nerek, o których nie wspomina statystyka z 1954 r. Podobnie przedstawiała się sprawa i w innych oddziałach zabiegowych.

* W nawiasach podano imię i nazwisko ordynatora lub kierownika pracowni.

cenie władz został rozwiązany. Do chwili zamknięcia Oddział Płucny przyjmował chorych uprawnionych do świadectw lekarskich ze strony MSW z województw lubelskiego i białostockiego podobnie jak Oddział Chorób Skórnych przyjmuje również podopiecznych z terenu woj. lubelskiego. Ordynatorami Oddziału Płucnego byli kolejno lekarze: Tomasz Malicz (dwukrotnie, od 1 listopada 1955 r. do 31 maja 1956 r. oraz od 1 października 1957 r. do 30 listopada 1962 r.), Wanda Braun (od 1 czerwca 1956 r. do 30 września 1957 r.) i Barbara Romaszko (od 1 grudnia 1962 r. do 31 grudnia 1965 r.).

W Oddziale Wewnętrznym wydzielono łóżka do dyspozycji lekarza neurologa (ppłk Stanisław Kaźmierczak), a w Oddziale Laryngologicznym hospitalizowani są również chorzy kierowani przez lekarza okulistę (ppłk Tadeusz Kasprowicz).

Poliklinika dysponuje 15 gabinetami specjalności lekarskich. Do nich należą: Przychodnia Internistyczna Ogólna, Poradnia Kardiologiczna, Poradnia Gastrologiczna, Poradnia Reumatologiczna i Poradnia Zdrowia Psychicznego. Nad zdrowiem dzieci czuwają lekarze Poradni Dziecka Zdrowego i Dziecka Chorego oraz lekarz Poradni Reumatologicznej dla Dzieci. Systematyczną opieką lekarską otaczane są kobiety w Poradni „K”, która wykonuje również kontrolne badania cytologiczne i prowadzi akcję świadomego macierzyństwa. Oprócz poradni specjalności podstawowych, jak chirurgicznej, laryngologicznej, skórnej, neurologicznej i okulistycznej, w Poliklinice czynny jest Gabinet Stomatologiczny (mjr Janusz Michałak) wraz z Pracownią Protetyczną. Kierownikiem Poradni Przeciwgruźliczej jest mjr Bolesław Kogut.

Dużą wagę przypisuje się badaniom dodatkowym. Pracownia Rentgenowska (ppłk Zbigniew Olkowski), podobnie jak Laboratorium Analityczne (ppłk Andrzej Skrobacki), wyposażone są w nowoczesny sprzęt diagnostyczny i wykonują badania zarówno dla pacjentów Szpitala, jak i Polikliniki. Laboratorium pracuje w systemie dwuzmianowym.

Pomocy doraźnej udziela w nagłych wypadkach lekarz Pogotowia Ratunkowego Szpitala. Może on w każdej chwili skontaktować się z jednym z trzech lekarzy specjalistów pełniących stale dyżur w Szpitalu, gdyż cztery karetki sanitarne Pogotowia wyposażone są w urządzenia radiotelefoniczne. Zlecone przez lekarzy zabiegi wykonuje w domu chorego pielęgniarka zabiegowa.

W miastach powiatowych województwa pomocy lekarskiej udzielają podopiecznym ambulatoria powiatowe. Ich obsadę stanowią lekarz i pielęgniarka. Obecnie czynnych jest 18 ambulatoriów.

Szczególnie duży nacisk kładzie się na ochronę zdrowia dzieci. Poradnie dziecięce obejmują swoim zakresem dzieci pracowników resortu MSW z terenu miasta i powiatu olsztyńskiego oraz pełnią rolę placówek konsultacyjnych dla wszystkich dzieci z terenu województwa. W 1969 r. poradnie przyjęły 5116 dzieci, z czego pod bezpośrednią opieką znalazło się 1743. Do sanatoriów i na kolonie zdrowotne wytypowano w 1969 r. 50 dzieci. Lekarze Poradni przeprowadzili kontrolę ambulatoriów powiatowych, gdzie szczególną uwagę zwrócono na sposób wykonywania szczepień ochronnych, na akcje patronażowe pielęgniarek i na metody zwalczania krzyżowicy. Dzieci są okresowo szczepione przeciw gruźlicy (BCG), błonicy, tężcowi, krztuścowi, ospie, chorobie Heinego-Medina i durowi brzusznej.

mu. Obowiązujący program szczepień na 1969 rok wykonano w 98,0%. Co roku podejmowane są akcje przeciw biegunkom letnim.

Ważnym ogniwem pracy poliklinicznej jest profilaktyka, czyli akcje zmierzające do zapobieżenia chorobom. Badania profilaktyczne organizowane są przez specjalnie do tego celu powołanego lekarza, starszego inspektora do spraw profilaktyki (ppłk Jan Chmiel). Badaniami profilaktycznymi objęci są wszyscy pracownicy MO. Są oni podzieleni na kilka grup. Przydział do odpowiedniej grupy zależy od specyfiki wykonywanej pracy. Co pewien czas grupy te są badane przez lekarzy lub konsultowane przez specjalistów. Regularnie wykonywane są badania morfotyczne krwi, moczu, krwi na odczyn Wassermanna. Dokonuje się przeglądów stanu uzębienia i zdjęć małoobrazkowych klatki piersiowej. Pracownicy powyżej 40 roku życia poddawani są badaniu elektrokardiograficznemu serca. U wszystkich kobiet wykonuje się badania cytologiczne. Uwagi lekarza i wyniki badań dodatkowych, w tym także grupa krwi i czynnik Rh, wpisywane są do książeczki zdrowia pracownika.

Niemniej ważną funkcję sprawuje lekarz-epidemiolog Zarządu Zdrowia Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej kpt. Bogdan Janowski. Do jego obowiązków należy walka z chorobami zakaźnymi, zapobieganie ich powstawaniu, bieżący i profilaktyczny nadzór sanitarny oraz oświata sanitarna. Nadzorowi podlegają placówki komend MO, posterunki międzygromadzkie, przedszkola i żłobki MO, obiekty żywienia zbiorowego i zakłady produkcyjny PPH Kosумы, obiekty zaopatrujące w produkty żywnościowe jednostki resortu MO itd. W 1969 r. dokonano 758 kontroli sanitarnych oraz przebadano 118 źródeł wody. W ślad za kontrolami pożąda oświata sanitarna. W ciągu 1969 r. wygłoszono 618 pogadank, wyświetlono 10 filmów oświatowych, wykonano 13 gazetek ściennych itp.

Szeroko zakrojona akcja profilaktyczna, ścisły nadzór sanitarny i energicznie prowadzona oświata sanitarna, zapobiegają całkowicie występowaniu tak groźnych chorób, jak dur brzuszny i płamisty, paradyz, choroba Heinego-Medina, błonica, krztusiec, tężec i nagminne zapalenie opon mózgowych. Jednostki te stają się rzadkościami klinicznymi. Do chorób zakaźnych występujących najczęściej wśród pracowników MO i członków ich rodzin, należą: grypa (3810 przypadków w 1969 r.), angina (333), odra (130), ospa wietrzna (100), nagminne zapalenie przyusznic (81), nagminne zapalenie wątroby (34).

W działalności Szpitala nie można pominąć roli Apteki Zarządu Zdrowia KW MO (ppłk mgr Kazimierz Mazanek), która wzbogaciła się ostatnio o pracownię płynów krwiozastępczych. Co roku wzrasta asortyment środków farmaceutycznych. Suma wszystkich pozycji lekowych zamknęła się w 1969 r. liczbą 1359 medykamentów. Wzrosła także wartość finansowa zapasów apteki zarówno w środkach leczniczych, jak i w materiałach opatrunkowych. W 1954 r. apteka wydała 83 052 „numeroleków”, w 1969 r. — 147 850. Zaopatrzeniem medycznym kieruje stojący na czele Składnicy Sanitarnej ppłk mgr Zdzisław Niemkiewicz. Podległe Zarządowi jednostki medyczne zaopatrywane są centralnie w sprzęt medyczny, leki i materiały opatrunkowe oraz odczynniki chemiczne.

Dla prawidłowej funkcji placówki, niezbędna jest praca Komisji Lekarskiej (przewodniczący ppłk Henryk Agopsowicz). Podlegają jej sprawy oceny zdrowia nowo przyjmowanych kandydatów do służby w resorcie

MO, sprawy orzecznictwa chorobowego, skierowań do sanatoriów, udzielania zwolnień od pracy itp.

Obraz działalności Szpitala i Polikliniki KW MO nie byłby pełny bez podkreślenia roli średniego i niższego personelu medycznego. Terenem ich działalności jest sześć oddziałów szpitalnych, Blok Operacyjny, gabinety polikliniczne oraz Izba Przyjęć. Wobec stałego wzrostu liczby gabinetów specjalistycznych i usług lekarskich, etatów pielęgniarskich i sanitariuszek jest stosunkowo mało. Zmiany w tym kierunku następują chociaż bardzo wolno, ale systematycznie. Liczba średniego i niższego personelu ulega częstym zmianom, stanowi to największą bolączkę w pracy szpitalnej. Fluktuacja kadr spowodowana jest faktem, że większość spośród pielęgniarek i sanitariuszek to kobiety-matki, którym nadmiar obowiązków domowych uniemożliwia podejmowanie pracy na trzy zmiany. Praca dwuzmianowa jest tylko w Oddziale Położniczym i w Oddziale Skórnym (sanitariuszki). Płynność kadr i częste zwolnienia lekarskie są przyczynami przeciążenia pracą pozostałego personelu. Jedynie ofiarność całego zespołu pielęgniarskiego i niższego personelu sprawia, że zmiany kadrowe nie odbijają się w sposób widoczny na chorych. Miarą przywiązania pielęgniarek i sanitariuszek do swej placówki jest fakt, że 15 spośród nich (w tym prawie wszystkie siostry oddziałowe) pracuje w Szpitalu dłużej niż 20 lat.

Wszystkie pielęgniarki są siłami kwalifikowanymi. 15 z nich jest po egzaminie państwowym, 45 ukończyło dwuletnią Szkołę Pielęgniarstwa. 28 pielęgniarek, 6 położnych, 8 laborantek i 2 techników dentystycznych posiada średnie wykształcenie, pozostałe osoby — niepełne średnie. Przełożoną pielęgniarek jest od 1 stycznia 1956 r. Helena Zyngiel. Przed nią zajmowały to stanowisko Zofia Rogińska, Helena Cichocka i Helena Potopowicz.

Przy Szpitalu zorganizowane jest Koło Polskiego Towarzystwa Pielęgniarskiego; należą do niego wszystkie pielęgniarki. Regularnie co miesiąc odbywają się szkolenia zawodowe. Szkoleniem objęto również sanitariuszki. Średni i niższy personel medyczny bierze udział w zorganizowanym współzawodnictwie pracy, w akcjach „białych niedziel” i innych czynach społecznych. 27 spośród nich należy do Związku Młodzieży Socjalistycznej.

Oddzielnym rozdziałem pracy lekarzy jest ich działalność naukowa. Koło Naukowe Szpitala powstało w listopadzie 1948 r., powołane do życia przez ówczesnego szefa służby zdrowia MBP pika dra med. Leona Gangla, zarządzeniem nr 37/48 z 2 listopada 1948 r. Koło to jest najstarszym na terenie Olsztyńskiego towarzystwem naukowym lekarzy z udokumentowaną działalnością. Początkowo plan pracy przewidywał zorganizowanie dwóch posiedzeń naukowych w miesiącu, których tematem miały być: „prace naukowo-lekarskie, omówienia tematyczne literatury lekarskiej, referowanie czasopism lekarskich, omówienie ciekawych, przebiegających w leczeniu szpitalnym przypadków, wypadki zgonów i przypadki anatomo-patologiczne”. Obowiązek brania udziału w zebraniach spoczywał na wszystkich lekarzach (także z ambulatoriów powiatowych) oraz farmaceutach Polikliniki. Odpowiedzialny za pracę naukową, a także za dokształcanie średniego i niższego personelu, był dyrektor Szpitala WUBP. Wydany wkrótce statut Koła Naukowego regulował wszystkie obowiązki Zarządu i członków Koła. Pierwszym przewodniczącym Koła Naukowego był dr Stanisław Kubczak. W sprawozdaniu za pierwszy rok

działalności z 29 marca 1949 r. czytamy: „W roku 1948/49 odbywały się dwa razy w miesiącu zebrania naukowo-lekarskie. Przerw w pracy nie było. Frekwencja lekarzy była przeważnie 100⁰/. Na zebraniach tych omawiano ciekawsze przypadki z oddziałów, referowano treść czasopism zagranicznych, zwłaszcza z zakresu medycyny ZSRR, wygłaszano referaty ze wszystkich dziedzin lekarskich, poza okulistyką, higieną i medycyną sądową, oraz omawiano zgony, porównując rozpoznania kliniczne z sekcyjnymi”.

Systematyczna praca naukowa lekarzy datuje się od 1952 r. O tym okresie działalności Koła Naukowego znajdujemy następującą wzmiankę w sprawozdaniu rocznym dyrektora Szpitala, T. Kołodziejczyka: „Koło Naukowe Lekarzy Szpitala WUBP w Olsztynie wykazuje powolny, ale systematyczny rozwój. W latach 1952—1954 etaty lekarskie nie były w pełni obsadzone. Kadra lekarska składała się z kilku doświadczonych i dobrze praktycznie wyszkolonych specjalistów ordynatorów, zatrudnionych dodatkowo w wielu ogniwach cywilnej służby zdrowia. Nie byli oni nastawieni na teoretyczną pracę naukową i niewiele mieli na nią czasu. Inni lekarze zdobywali dopiero teoretyczne i praktyczne podstawy swoich specjalności. W tych warunkach mimo dobrych chęci zespołu lekarskiego, niełatwo było ożywić pracę Koła i zachęcić członków do czynnej współpracy”. Aby przerwać ten trudny okres Dyrekcja Szpitala i Zarząd Koła uciekali się niejednokrotnie do „zachęt, perswazji, a nawet presji administracyjnych”. Początkowy okres działalności Koła ilustruje tabela 5.

TABELA 5

Działalność Koła Naukowego w latach 1952—1958

Rok	Liczba wygłoszonych referatów	Liczba wygłoszonych doniesień prasowych	Liczba demonstrowanych przypadków chorobowych	Liczba omówionych zgonów	Liczba lekarzy biorących udział w zjazdach naukowych	Liczba lekarzy biorących udział w kursach specjalnych
1952	24	39	—	—	18	—
1953	21	61	—	—	11	1
1954	20	52	—	—	3	3
1955	29	30	—	—	6	4
1956	28	26	14	7	16	6
1957	18	4	20	33	6	2
1958	23	6	20	20	11	2

Funkcję przewodniczącego Koła Naukowego pełnili w tym okresie kolejno następujący lekarze: Henryk Wierzbicki, Zbigniew Olkowski, Wanda Braun i Tadeusz Kołodziejczyk.

Stałemu podnoszeniu wiedzy lekarskiej sprzyjała własna biblioteka naukowa, której początki sięgają również 1948 r. Liczyła ona wtedy zaledwie 149 książek. Pierwszymi bibliotekarzami byli lekarze: Stefan Tyłło (od 14 lutego 1948 r. do 31 lipca 1951 r.), Antoni Sienkiewicz (od 1 sierpnia 1951 r. do 23 kwietnia 1952 r.), Zbigniew Olkowski (od 23 kwietnia 1952 r. do 31 grudnia 1957 r.) i Andrzej Skrobaccki (od 1 stycznia 1958 r. do 1 marca 1962 r.). Po nich przejęły tę funkcję opłacane, etatowe praco-

wnice administracyjne Szpitala: Urszula Pawłowska, Barbara Dunajska i Irena Bogucka.

W chwili obecnej Biblioteka Lekarska Szpitala posiada 2973 książki, w tym 929 woluminów oprawionych czasopism. Ponadto biblioteka dysponuje 34 tytułami czasopism w języku polskim, 10 w języku rosyjskim, 6 w angielskim, 3 w niemieckim oraz 1 w języku francuskim. Kwota pieniężna przeznaczona rocznie na zakup książek wahała się w granicach od 6000 do 12 000 zł. W 1969 r. wydatkowano na zakup książek 9003,05 zł.

W następnym dziesięcioleciu (1959—1969) praca Koła Naukowego znacznie się ożywiła. Raz w miesiącu zwoływano zebranie „wojewódzkie”, a co tydzień odbywały się zebrania szkoleniowe. Coraz więcej lekarzy brało udział w kursach specjalizacyjnych organizowanych przez Instytut Doskonalenia i Specjalizacji Kadr Lekarskich w Warszawie i innych ośrodkach naukowych kraju, uzyskiwano stopnie specjalistów, publikowało prace naukowe. Sześciu spośród lekarzy uzyskało stopień naukowy doktora medycyny. Ilustracją aktywności Koła Naukowego w minionym dziesięcioleciu jest tabela 6. Tabela 6 nie obejmuje m.in. liczby posiedzeń Koła Naukowego i zebrań szkoleniowych, wygłoszonych doniesień prasowych, cmówień przypadków zgonów i sprawozdań ze zjazdów oraz kursów szkoleniowych, udziału lekarzy i farmaceutów w pracach innych towarzystw naukowych, udziału lekarzy ambulatoriów powiatowych w kursach doszkalających i złożonych przez nich specjalizacji, udziału lekarzy w szkoleniach wojskowych, politycznych i w kursach języków obcych itp.

TABELA 6

Działalność Koła Naukowego w latach 1959—1969

Rok	Liczba wygłoszonych referatów	Liczba pokazów klinicznych	Liczba ogłoszonych prac drukiem lub oddanych do druku	Liczba lekarzy, którzy uzyskali specjalizację	Liczba lekarzy skierowanych na kursy specjal.	Udział lekarzy w zjazdach naukowych
1959	18	26	—	11	3	12
1960	14	33	—	1	3	—
1961	14	15	2	1	6	10
1962	15	10	1	—	5	14
1963	20	12	4	4	6	6
1964	17	9	3	8	14	8
1965	17	9	3	1	8	2
1966	18	—	3	—	5	5
1967	15	12	6	—	12	9
1968	20	20	9	7	18	7
1969	16	48	14	4	16	2

Od chwili wprowadzenia stopni specjalizacyjnych, tj. od grudnia 1952 roku, już ponad 50 razy przystępowali lekarze Szpitala i Polikliniki KW MO do egzaminów na I i II stopień specjalizacji. Egzaminy na II stopień odbywają się z reguły w ośrodkach akademickich lub w Centralnym Szpitalu Klinicznym MSW w Warszawie.

Procent lekarzy specjalistów do nie posiadających specjalizacji wynosi 83,9 (dla województwa olsztyńskiego 65,4^{0/0})²⁵. Na uwagę zasługuje również fakt, że w ostatnich dwóch latach 9 spośród 11 zdających egzaminy specjalizacyjne lekarzy uzyskało wynik „bardzo dobry”. W ten sposób Szpital i Poliklinika KW MO w Olsztynie dochowała się już własnej kadry specjalistów; prawie wszyscy ordynatorzy i kierownicy pracowni oraz gabinetów, zdobyli w tej placówce patenty wykalifikowanych lekarzy.

O ambicjach i chęciach zdobywania wiedzy świadczy także liczba lekarzy biorących udział w kursach dokształcających: prawie połowa lekarzy Szpitala uczestniczy co roku w krótko- lub długotrwałych (3 miesiące) kursach specjalizacyjnych, organizowanych przez Studium Doskonalenia Kadr Lekarskich w Warszawie, Gdańsku, Białymstoku, Poznaniu lub przez Centralny Szpital Kliniczny MSW w Warszawie.

Pierwszy w historii Szpitala doktorat zdobył Jan Chmiel 29 grudnia 1960 r., po obronie pracy *Diagnostyka i leczenie urazowych i gośćcowych wysięków stawu kolanowego z uwzględnieniem elektroforezy bibułowej*. Promotorem był prof. dr Wiktor Bross z AM we Wnocolawiu. Po nim obronił pracę doktorską Tadeusz Kołodziejczyk 31 maja 1962 r. Promotorem jego pracy *Zagadnienie przemiany złośliwej wrzodu żołądka* był prof. dr Stanisław Nowicki z AM w Gdańsku. Doktoraty z zakresu historii medycyny uzyskali lekarze Andrzej Skrobacki i Zbigniew Olkowski. Pierwszy z nich 18 października 1967 r., broniąc rozprawy napisanej pod kierunkiem prof. dra Stanisława Konopki z AM w Warszawie *Polacy na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu w Królewcu*, drugi zaś obronił rozprawę pt. *Epidemia cholery azjatyckiej w Prusach Wschodnich w latach 1831—1832* 25 maja 1968 r. w Gdańsku. Promotorem był prof. dr Tadeusz Bilikiewicz. *Badanie bakteriologiczne wydzielin pochwy kobiet rodzących ze środowisk miejskich i wiejskich* było tematem pracy doktorskiej obronionej przez Józefa Nowickiego 13 grudnia 1969 r. Została ona napisana pod kierunkiem prof. dra Józefa Sieroszewskiego z AM w Łodzi. Tamże uzyskał doktorat Lucjan Pawlicki 16 maja 1970 r. po obronie rozprawy *Przemiana żelaza u dzieci w zakażeniu wielkoustęcem jelitowym*. Promotorem był prof. dr Kazimierz Sroczyński.

Jak wynika z tabeli 9, w ostatnim czasie wzrasta również liczba wydrukowanych i oddanych do druku prac naukowych. Spośród 52 oddanych do publikacji prac, 44 ukazało się już w druku*. Pierwszą publikacją naukową była praca dra Stanisława Totwena pt. *Współzależność zmian chorobowych nosa i chorób innych narządów*, ogłoszona w 3—4 nrze „Lekarza Kolejowego” z 1948 r.

Przewodniczącymi Koła Naukowego w ostatnim dziesięcioleciu byli następujący lekarze: Stefan Tyłło, Krystyna Neugebauer, Tadeusz Kołodziejczyk, Tadeusz Kasprowicz i Andrzej Skrobacki. Śmierć dra T. Kołodziejczyka, tego doskonałego chirurga, dydaktyka i mówcy, była niepowetowanym ciosem dla rozwoju Koła Naukowego.

Pisząc o życiu naukowym lekarzy trzeba jeszcze dodać, że czterech

²⁵ Prezydium WRN w Olsztynie Wydział Zdrowia i Opieki Społecznej. Olsztyn — październik 1970 r. Działalność służby zdrowia i opieki społecznej w województwie olsztyńskim w latach 1967—1970, s. 60.

* Szczegółową bibliografię załączono na końcu pracy.

członków Koła uczestniczyło w międzynarodowych zjazdach lekarskich: Zbigniew Olkowski — w Międzynarodowym Zjeździe Radiologów w Monachium w 1959 r., Stefan Tyllo w Kongresie Lekarzy Pediatrików w Genewie 1961 r., Tadeusz Kołodziejczyk w Zjeździe Chirurgów i Ortopedów Czeskich w Pradze w 1964 r. oraz Eugeniusz Parys w Zjeździe Austriackiego Towarzystwa Traumatologów i Ortopedów w Wiedniu w 1969 r.

Rozwój Polikliniki wiąże się głównie z przysłą budową i modernizacją budynku w nowej koncepcji architektonicznej i funkcjonalnej. Przewiduje się budowę trójpiętrowego łącznika między bocznymi skrzydłami budynku od strony Alei Wojska Polskiego oraz przebudowę poddaszy budynków i podniesienie ich o jedno piętro. Szpital będzie odpowiadał wtedy wszystkim wymogom technicznym i funkcjonalnym, jakich żąda współczesny kierunek wiedzy lekarskiej. Ta myśl skupia wokół kierownictwa szpitala wszystkich pracowników, którzy w tworzenie i rozwój placówki wkładają swój wysiłek wybiegający niejednokrotnie daleko poza ramy najszerszej nawet pojętych obowiązków służbowych. Długa jest lista lekarzy, pielęgniarek i sanitariuszek, pracowników administracyjnych i personelu pomocniczego pracujących na dobre imię placówki i jej pozycję w hierarchii usług leczniczych dla dobra całego społeczeństwa.

Podstawowa Organizacja Partyjna Szpitala liczy 46 członków, a procent należących do Partii lekarzy i pracowników z wyższym wykształceniem jest najwyższy spośród leczniczych placówek w Olsztynie. Funkcję sekretarza POP sprawowali w minionym okresie: Stanisław Totwen, Jan Cioch, Józef Nowicki, Bogdan Jankowski i od dwóch kadencji ponownie Józef Nowicki.

BIBLIOGRAFIA MEDYCZNA LEKARZY SZPITALA KW MO W OLSZTYNIE ZA LATA 1945—1970

Wykaz obejmuje 44 pozycje, głównie publikacje z czasopism lub wydawnictw zwartych, w układzie alfabetycznym. W ramach haseł autorskich przyjęto układ chronologiczny. Uwzględniono wszystkie prace naukowe i artykuły (w tym także recenzje, tłumaczenia i sprawozdania ze zjazdów naukowych) lekarzy, jeśli przypadły na okres służby lub pracy autorów w Szpitalu. Współautorzy nie będący pracownikami Szpitala nie otrzymali odsyłaczy do pełnej pozycji bibliograficznej. Skrótów tytułów czasopism lekarskich występujące w bibliografii przyjęto za *Polską bibliografią lekarską* Stanisława Konopki.

— — —

Wykaz skrótów

Arch. Hist. Med.	Archiwum Historii Medycyny
Biul. Gł. Bibl. Lek.	Biuletyn Głównej Biblioteki Lekarskiej
Diagn. Lab.	Diagnostyka Laboratoryjna
Farm. Pol.	Farmacja Polska
Gin. Pol.	Ginekologia Polska

Kom-y Mazur.-Warm.	Komunikaty Mazursko-Warmińskie
Lek. Kolej.	Lekarz Kolejowy
Ped. Pol.	Pediatría Polska
Pol. Przeg. Chir.	Polski Przegląd Chirurgiczny
Pol. Tyg. Lek.	Polski Tygodnik Lekarski
Probl. Lek.	Problemy Lekarskie
Roczn. Olszt.	Rocznik Olsztyński
Wiad. Lek.	Wiadomości Lekarskie
Wojsk. Przeg. Hist.	Wojskowy Przegląd Historyczny

CHMIEL JAN

1. Uwagi w sprawie wykonywania bronchografii. [Autorzy:] Aroński A., ..., Wręzlewicz W. *Pol. Tyg. Lek.* R. 10: 1955 nr 46 s. 1500—1503.
2. Badania porównawcze nad zachowaniem się białek surowicy krwi we wstrząsie pourazowym i pooperacyjnym. [Autorzy:] Bogdanikowa Beata, ..., *Pol. Tyg. Lek.* R. 11: 1956 nr 28 s. 1246—1252.
3. Diagnostyka i leczenie pourazowych i gośćcowych wysięków stawu kolanowego z uwzględnieniem elektroforezy bibułowej: W: *Mumera chirurgica*. Profesorowi doktorowi Wiktorowi Brossowi w czterdziestą rocznicę pracy naukowej. Wrocław 1969 s. 399—401.
Streszczenie pracy doktorskiej.

KOŁODZIEJCZYK TADEUSZ

4. Rola ACTH i hormonów kory nadnerczy w chirurgii. *Probl. Lek.* R. 5: 1958 nr 4 s. 300—306.
5. Przypadek zaciskającego zapalenia osierdzia. [Autorzy:] ..., Wierzbowska Irena. *Probl. Lek.* R. 5: 1958 nr 1 s. 69—76.
6. Ziarśniak kwasochłonny jelita cienkiego. *Pol. Przeg. Chir.* t. 37: 1965 nr 2 s. 173—174.
7. Zwiotczenie przepony. *Pol. Przeg. Chir.* t. 37: 1965 nr 2 s. 169—171.
8. Przypadek guza krzyżowo-ogonowego u 3-miesięcznego dziecka. [Autorzy:] ..., Tyłło Stefan. *Probl. Lek.* R. 7: 1968 nr 3 s. 511—513.

NOWICKI MARIAN JÓZEF

9. Elektrokoagulacja nadżerek części pochwowej macicy z uwzględnieniem gruczolistości jako powikłania. [Autorzy:] ..., Starostka Leszek, Żarski Zbigniew. *Gin. Pol.* t. 37: 1966 nr 6 s. 645—648.
10. Przedwczesne wstrzymanie laktacji u położnic po porodach indukowanych. *Gin. Pol.* t. 39: 1968 nr 6 s. 665—668.
11. Gruczolistość w bliźnie pooperacyjnej powłoki brzucha. [Autorzy:] ..., Parys Eugeniusz. *Pol. Przeg. Chir.* t. 41: 1969 nr 7 s. 951—952.
12. Przypadek gruczolistości pochwy. [Autorzy:] ..., Żarski Zbigniew. *Gin. Pol.* t. 40: 1969 nr 6 s. 695—697.

OLKOWSKI ZBIGNIEW

13. Epidemia cholery azjatyckiej w Prusach Wschodnich w latach 1831—1832. *Kom-y Mazur.-Warm.* 1968 nr 4 s. 531—571. *Nadb. Olsztyn* 1968 8°.
Praca doktorska.
14. Wspomnienia z pracy w Szpitalu Powiatowym w Płońsku w latach 1939—1945. *Arch. Hist. Med.* t. 32: 1969 nr 2 s. 227—234.

PARYS EUGENIUSZ

Gruźlica w bliźnie pooperacyjnej powłoki brzucha [współaut.]
zob. poz. 11.

15. Przyczynek do rozpoznawania nowotworów wyrostka robaczkowego. [Autorzy:] ..., Skrobaccki Andrzej. *Probl. Lek.* R. 8: 1969 nr 1 s. 139—140.

PAWLICKI LUCJAN

16. Bóle brzucha u dzieci a choroba wrzodowa. *Wiad. Lek.* t. 21: 1968 nr 18 s. 1629—1631.

17. Przypadek pierwotnego guza wątroby. *Probl. Lek.* R. 7: 1968 nr 2 s. 347—349.

18. Przypadek dyzostozy kręgowo-przynosadowej (*Dysostosis spondylo-metaphysealis*). [Autorzy:] ..., Tylló Stefan. *Ped. Pol.* R. 44: 1970 nr 12 s. 1519—1524.

PŁATEK HENRYK

19. Kamica pęcherzykowa a szerokość przewodu żółciowego wspólnego. *Wiad. Lek.* t. 21: 1968 nr 19 s. 1761—1763.

20. Przypadek przewlekłej choroby Graves-Basedowa powikłany nagminnym zapaleniem wątroby. *Probl. Lek.* R. 7: 1968 nr 3 s. 507—509.

SKROBACKI ANDRZEJ

21. Mein eindrucksvollstes Erlebnis. *Symposium CIBA* t. 9: 1961 nr 4 s. 200.

Przekł. franc.: Le souvenir le plus impressionnant de ma carrière. *tamże*.

hiszp.: Mi más impresionante recuerdo, *tamże*.

japoński: I remember once... *CIBA Kagami (Osaka)* t. 4: 1963 nr 2 s. 45.

22. Flis Stanisław: Dżuma na Mazurach i Warmii w latach 1709—1711. *Kom-y Mazur.-Warm.* 1960 nr 4 s. 473—523. [Rec.] *Biul. Gł. Bibl. Lek.* R. 10: 1961 nr 9 s. 607—608.

23. III Zjazd lekarzy Warmii i Mazur. *Kom-y Mazur.-Warm.* 1961 nr 4 s. 631—635.

24. Nicole-Genty Geneviève: Les bibliothèques de médecin. *Presse Médicale* R. 66: 1958 nr 56 s. 1301—1302. [Tłum. ...] O bibliotekach lekarzy. *Biul. Gł. Bibl. Lek.* R. 11: 1962 nr 4 s. 265—268.

25. Początki szpitalnictwa w Olsztynie. *Pol. Tyg. Lek.* R. 18: 1963 nr 8 s. 309—310.

26. Mgr Georg Trakl — wybitny liryk austriacki. *Farm. Pol.* t. 20: 1964 nr 23/24 s. 937—938.

27. Polacy na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu w Królewcu. Poszukiwania wstępne. *Arch. Hist. Med.* t. 27: 1964 nr 1 s. 41—49.

28. Lehnendorff Hans von: Ostpreussisches Tagebuch. Aufzeichnungen eines Arztes aus den Jahren 1945—1947. München 1961 Biederstein Verlag 8° ss. 303. [Rec.] *Kom-y Mazur.-Warm.* 1964 nr 1 s. 108—111.

29. Choroba Albrechta Fryderyka Pruskiego i jej „Dziennik”. *Roczn. Olszt.* t. 5: 1965 s. 213—247.

30. Miedzianowski Alfons: Rozwój nauk medycznych na Warmii i Mazurach. Uwagi wstępne. W: Pamiętnik XX-lecia Szpitala Wojewódzkiego

im. Mikołaja Kopernika w Olsztynie. Pod red. Edwarda Lenkiewicza. Olsztyn 1965 „Pojezierze” 4° ss. 255. [Rec.] *Kom-y Mazur.-Warm.* 1965 nr 2 s. 290—294.

31. Jerzy Andrzej Helwig (1666—1748). W trzechsetną rocznicę urodzin. *Pol. Tyg. Lek.* R. 21: 1966 nr 50 s. 1947—1948.

32. O kontaktach Immanuela Kanta z lekarzami. *Arch. Hist. Med.* t. 29: 1966 nr 4 s. 361—379.

33. Służba zdrowia. [Autorzy:] Flis Stanisław, ..., *Roczn. Olszt.* t. 6: 1964 [wyd.] 1966 s. 325—347. Nadb. Olsztyn 1967. 8°.

34. Skład potu i wahania jego składu w stanach fizjologicznych i patologicznych. [Autorzy:] ..., Veith Jan. *Diagn. Lab. R.* 3: 1967 nr 1 s. 11—15.

35. Nowe przyczynki do biografii Arona Aleksandra Olizarowskiego (1618?—1659), profesora prawa na Akademii Wileńskiej i doktora medycyny Uniwersytetu Królewieckiego. *Kom-y Mazur.-Warm.* 1969 nr 2 s. 187—193. Nadb. Olsztyn 1969 8°.

Przyczynek do rozpoznawania nowotworów wyrostka robaczkowego [współaut.] zob. poz. 15.

36. Polacy na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu w Królewcu. Olsztyn 1969 „Pojezierze” 8° ss. 142. Rozprawy i Materiały Ośrodka Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie nr 28.

Praca doktorska.

37. Davis Richard A.: On a Road in Normandy — 17 July 1944. *Surgery, Gynecology and Obstetrics* t. 113: 1961 nr 2 s. 243—254. [Streszcz.]: Śmierć feldmarszałka Erwina Rommla w relacji neurochirurga. *Wojsk. Przeg. Hist. R.* 14: 1969 nr 3/4 s. 664—667.

38. Górski Karol: Dom i środowisko rodzinne Mikołaja Kopernika. Toruń 1968 *Tow. Nauk. w Toruniu* 8° ss. 54. [Rec.] *Kom-y Mazur.-Warm.* 1969 nr 1 s. 107—108.

39. Vorbek-Lettow Maciej: Skarbnica pamięci. Pamiętnik lekarza króla Władysława IV. Oprac. Ewa Galos i Franciszek Mincer. Red. Władysław Czapliński. Wrocław 1968 Zakł. Narod. im. Ossolińskich 8° ss. XXVI, 325. [Rec.] *Arch. Hist. Med.* t. 32: 1969 nr 1 s. 109—112.

40. Czy Główna Biblioteka Lekarska i jej oddziały ułatwiają lekarzom mieszkającym na prowincji korzystanie ze źródeł naukowych. *Biul. Gł. Bibl. Lek.* R. 19: 1970 nr 5/6 s. 387—389.

41. Początki studiów kobiet na Uniwersytecie Królewieckim. *Kom-y Mazur.-Warm.* 1970 nr 2 s. 215—222. Nadb. Olsztyn 1970 8°.

STAROSTKA LESZEK

Elektrokoagulacja nadżerek części pochwowej macicy z uwzględnieniem gruczolistości jako powikłania [współaut.] zob. poz. 9.

SZCZYGLEWSKI ZENON

42. Krwiolecznictwo w ostrych stanach zagrożenia życia. *Probl. Lek.* R. 7: 1968 nr 1 s. 147—154.

TOTWEN STANISŁAW

43. Współzależność zmian chorobowych nosa i chorób innych narządów. *Lek. Kolej. R.* 13: 1948 nr 3/4 ss. 5. Odb. Warszawa 1948 8°.

TYLLO STEFAN

44. Przyczynę do rozpoznawania raka tarczycy u dzieci. *Ped. Pol.* R. 39: 1965 nr 3 s. 313—315.

Przypadek guza krzyżowo-ogonowego u 3-miesięcznego dziecka [współaut.] zob. poz. 8.

Przypadek dyzostozy kręgowo-przynosadowej (*Dysostosis spondylo-metaphysealis*) [współaut.] zob. poz. 18.

VEITH JAN

Skład potu i wahania jego składu w stanach fizjologicznych i patologicznych [współaut.] zob. poz. 34.

WIERZBOWSKA IRENA

Przypadek zaciskającego zapalenia osierdzia [współaut.] zob. poz. 5.

ŻARSKI ZBIGNIEW

Elektrokoagulacja nadżerek części pochwowej macicy z uwzględnieniem gruczolistości jako powikłania [współaut.] zob. poz. 9.

Przypadek gruczolistości pochwy [współaut.] zob. poz. 12.

OLSZTYN POLYCLINIC IN THE YEARS 1945—1969

SUMMARY

The first germ of the organizing health service, at that time the Provincial Office of Public Security in Olsztyn was the out-patients' department opened at the end of June 1945 on recommendation of authorities in the building at the present Dąbrowszczaków Street in Olsztyn. It was a very hard period for the developing health service. The hostilities 1945 did not spare the Warmian and Masurian region and especially the northern districts of Olsztyn voivodship. The epidemic of typhoid fever, typhus, venereal diseases and itch were spread. The mass movement of population and the shortage of health service workers, especially of doctors hindered the prevention action.

The out-patients' department P.O.P.S. was transferred in autumn 1946 to a building adapted for this purpose at Jagiellońska Street. Rooms of all medical specialities, analytic, X-ray rooms, phisico-therapeutic rooms and chemist's shop have been opened. In the same building was soon opened a 120-beds hospital. This institution, called commonly Polyclinic, employed in October 1946, 60 persons. At the same time started the organization of out-patients' departments by the District P.S.

Four years later the Polyclinic was transferred to a large building at the Wojska Polskiego Avenue. The number of beds in the hospital increased and the number of out-patients' surgeries became also larger. All posts in the ambulatories of P.O.P.S. were appointed. Medical institutions in prisons, in some military units, nursery and infant schools were subordinated to the Health Department of P.O.P.S. Within the hospital's estate was built in 1952 a boarding-school for nurses. In 1956 the five-wards hospital was enlarged of a children's ward.

After the succeeding reorganizations of health service department in the Ministry of Public Security and next in the Ministry of Internal Affairs, the institution got an official name: Health Board of Provincial Headquarters of Civic Militia in Olsztyn.

Besides the curative and prophylactic activity the Polyclinic gives young doctors and nurses instructions. The research work of doctors is concentrated in the scientific Circle of Hospital Doctors. Five doctors already took a degree of doctor of medicine and 44 treatises were published in the professional medical press. The nurse's instructions are organized by the local Branch of Polish Nursury Society acting in the hospital.

In the end of his work the author shows a detailed bibliography of treatises and in the notes biographical data of doctors meritorious for their institutions.